

प्रमुख चारा पिकांचे व्यवस्थापन

लेखक

डॉ. धनराज चौधरी
विषय विशेषज्ञ
पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र
कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे

डॉ. दिनेश नांद्रे
कार्यक्रम समन्वयक
कृषि विज्ञान केंद्र,
धुळे

श्री. जगदीश काथेपुरी
विषय विशेषज्ञ
कृषिविद्या
कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे

संपादक

डॉ. दिनेश नांद्रे
कार्यक्रम समन्वयक
कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे

प्रकाशक

डॉ. शरद गडाख
संचालक, विस्तार शिक्षण तथा संशोधन
म.फु.कृ.वि., राहुरी

प्रति : १००० म.फु.कृ.वि./विस्तार प्रकाशन/घडिपत्रिका/क्र. २२९६/२०१९

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ
कृषि विज्ञान केंद्र
कृषि महाविद्यालय, धुळे
दुरध्वनी क्रं. (०२५६२) २३०३६२

संकेतस्थळ : [http : www.kvkdhule.org](http://www.kvkdhule.org)
Email : pckvkdhule@gmail.com
pckvkdhule@rediffmail.com

प्रमुख चारा पिकांचे व्यवस्थापन

कृषि प्रधान असलेल्या आपल्या देशातील बहुतांश शेतकरी शेतीला पूरक व्यवसाय म्हणून 'दुग्धव्यवसाय' करीत आहे. आपल्या देशात ज्या जनावरांवर आपली शेती अवलंबून आहे त्या जनावरांच्या आहाराकडे दुर्लक्ष होत आहे आणि आहाराकडील दुर्लक्ष जनावरांच्या दूध उत्पादनावर व त्यांच्या कार्य शक्तीवर दुष्परिणाम करत आहे. त्यामुळे दुग्धव्यवसाय फलदायी ठरण्याकरिता आणि जनावरांची कार्यक्षमता वाढविण्याकरिता जनावरांच्या आहारविषयक गरजांकडे लक्ष पुरविणे नितांत गरजेचे आहे. जनावरांच्या उत्तम संगोपनाकरिता आहारामध्ये सकस हिरवा चारा फार महत्वाचा घटक आहे. असा चारा नियमितपणे मिळण्यासाठी चारा पिकाच्या लागवडीचे नियोजन करणे महत्वाचे असते.

१. मका -

मका हे पीक वाढणारे उत्पादनक्षम व चवीला रुचकर असते. हिरव्या वरणाकरिता मक्याचे पीक वर्षभर घेता येते.

जमीन - ह्या पिकाकरिता पाण्याचा उत्तम निचरा होणारी मध्यम ते भारी जमीन निवडावी.

पेरणी - खरीप हंगामात जून-जुलैच्या दरम्यान तर रब्बी हंगामात सप्टेंबर ऑक्टोबर, तर उन्हाळी हंगामात फेब्रुवारी-मार्च महिन्यात पेरणी करावी.

बियाणे - ७५ किलो प्रति हेक्टरी बियाणे वापरावे.

बिज प्रक्रिया - अँझोटोबॅक्टर जीवाणू संवर्धन खत २५० ग्रॅम प्रति १० किलो बियाणास पेरणी पुर्वी

पेरणी अंतर - २५ ते ३० से.मी. अंतरावर ३ ते ४ से.मी. खोलीवर पेरणी करावी.

रासायनिक खतांची मात्रा - नत्र १०० स्फुरद, ५० पालाश ५० प्रति किलो/हेक्टरी .

वाण - आफ्रिकन टॉल, मांजरी संमिश्र , गंगा - २, गंगा-५, गंगा सफेद, पीकेव्हीएम शतक इ.

उत्पादन - ५० टक्के फुलावर असतांना म्हणजेच पेरणीनंतर ६५ ते ७०

